

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 537/2023-50

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti 1. sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 2. sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 3. sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 4. sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 5. sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 6. sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 7. sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 8. sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 9. sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 10. sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] a 11. sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpených advokátskou kanceláriou JANÍČEK LEGAL s. r. o., Kominárska 2, 4, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Vladimír Janíček, LL. M., proti postupu Okresného súdu Trnava (pôvodne Okresný súd Piešťany) v konaní vedenom pod sp. zn. PN-4 C 351/2008 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 4 C 351/2008) takto

rozhodol:

1. Postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. PN-4 C 351/2008 **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a základné právo sťažovateľky v 1. rade na súdnu ochranu podľa § 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.
2. Okresný súd Trnava **je povinný** zaplatiť sťažovateľke v 1. rade primerané finančné zadostučinenie v sume **8 000 eur** a sťažovateľom v 2. až 11. rade primerané finančné zadostučinenie každému v sume **2 500 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Trnava **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania v sume **3 085,10 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 537/2023-39 z 11. októbra 2023 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľov v rozsahu, v ktorom sa domáhajú vyslovenia porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava (do 31. mája 2023 Okresný súd Piešťany) (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. PN-4 C 351/2008 (pôvodne vedenom pod sp. zn. 4 C 351/2008). V ústavnej sťažnosti zároveň navrhujú, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov, priznal im finančné zadosťučinenie každému v sume 16 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, jej príloh, vyjadrenia predsedu okresného súdu a predloženého prehľadu úkonov vyplýva, že pôvodní žalobcovia [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobca v 1. rade“) a sťažovateľka [REDAKOVANÉ] (žalobkyňa v 2. rade) sa žalobou z 27. novembra 2006 doručenu Okresnému súdu Trnava domáhali proti žalovaným [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], správcovi konkurznej podstaty úpadcu [REDAKOVANÉ], poľnohospodársko-obchodného družstva [REDAKOVANÉ] (v 1. rade), a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (v 2. rade), určenia neplatnosti kúpnej zmluvy uzavretej medzi žalovaným v 1. rade ako predávajúcim a žalovaným v 2. rade ako kupujúcim. Vec bola v roku 2018 postúpená Okresnému súdu Piešťany a bola jej pridelená sp. zn. 4 C 351/2008.

2.1. V konaní bol zamietnutý návrh na vydanie predbežného opatrenia, o odvolaní rozhodoval krajský súd, dvakrát bol termín pojednávania odročený, následne sa konali dve pojednávania.

2.2. Žalobca v 1. rade sa návrhom z 24. januára 2012 domáhal, aby na miesto doterajšieho žalobcu v 1. rade okresný súd pripustil vstup 72 nových žalobcov (osôb, ktorých práva na vrátenie pozemkov podľa osobitného zákona boli namietanou kúpnu zmluvou porušené). O tomto návrhu bolo právoplatne rozhodnuté až uznesením z 23. februára 2016, ktorým okresný súd pripustil, aby do konania na strane doterajších žalobcov vstúpilo ďalších 65 žalobcov (vrátane sťažovateľov v 2. až 11. rade), po tom čo krajský súd dvakrát zrušil uznesenie okresného súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Predmetné uznesenie nadobudlo právoplatnosť 30. októbra 2017.

2.3. Po vykonaní pojednávania 13. novembra 2018 pristúpil okresný súd k nariadovaniu a následnému odročovaniu, resp. rušeniu termínov pojednávania (16-krát). Počas celého konania vzhľadom na početnosť subjektov na strane žalobcu dochádzalo k rozhodovaniu o pokračovaní v konaní s dedičmi, naposledy 22. februára 2023. Vo veci samej dosiaľ nebolo rozhodnuté.

II.

Argumentácia sťažovateľov

3. V ústavnej sťažnosti sťažovatelia namietajú jednak neprimerané dlhé trvanie napadnutého konania (14 rokov pred okresným súdom), ktoré zodpovedá odmietnutiu spravodlivosti, čo považujú za dôvod porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, a to bez ohľadu na prípadné vzniknuté prieťahy v konaní súdov zakladajúce porušenie ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Zdôrazňujú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, v zmysle ktorej je potrebné posudzovať dĺžku konania ako celok, nie preskúmať jednotlivé jeho fázy.

3.1. Okresnému súdu vyčítajú neefektívny postup v súvislosti s rozhodovaním o návrhu na vstup ďalších účastníkov na strane žalobcov do konania a opakovaným nariadovaním pojednávaní a ich následným odročovaním.

3.2. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti v súvislosti s ich legitímnym očakávaním poukazujú na nález č. k. IV. ÚS 59/2023 z 12. apríla 2023, v ktorom ústavný súd vyslovil porušenie základného práva jedného zo žalobcov v napadnutom konaní na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľov

4. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení, ktorého obsahom je aj chronologický prehľad procesných úkonov, poukázal na skutočnosť, že v napadnutom konaní došlo jedenásťkrát k zmene zákonného sudcu a na potrebu opatrení súvisiacich s pandemiou COVID-19. Zároveň však konštatoval, že po zrušení opatrení okresný súd vo veci nekonal. V okolnostiach prejednávanej veci pripomenul, že priebeh konania komplikovalo v prvom rade samotné rozhodovanie o určení okruhu žalobcov (návrh na vstup/zámenu účastníkov konania) a následné úmrtia žalobcov (20), pričom okresný súd musel vždy vyčkať na výsledok dedičského konania. Aktuálny počet žalobcov v napadnutom konaní je 103. Predseda okresného súdu zároveň oznámil, že sťažovatelia v 1., 2., 4., 5., 6. a 7. rade sa so žalovaným v 2. rade dohodli na ukončení sporu zmiernom alebo mimosúdnu dohodou, teda nadobudli vlastníctvo k predmetným nehnuteľnostiam, o čom však okresný súd neinformovali. Všeobecne poukázal aj na nemožnosť doručovať súdne písomnosti žalobcom.

5. Sťažovatelia vo svojej replike uvádzajú, že vyjadrenie predsedu okresného súdu nespochybnilo opodstatnenosť ich ústavnej sťažnosti, spochybňujú protipandemické opatrenia ako dôvod na nečinnosť súdu. Rozporujú predsedom okresného súdu bližšie nešpecifikované uzatváranie zmlúv, na základe ktorých niektorí sťažovatelia mali nadobudnúť podiel na sporných nehnuteľnostiach. Napriek prípadnej existencii týchto zmlúv sa naďalej cítia byť účastníkmi napadnutého konania, ktoré nebolo právoplatne skončené. V ďalšej časti repliky odôvodňujú výšku nimi požadovaného finančného zadosťučinenia a žiadanej náhrady trov konania.

6. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania vrátane ich príloh je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci [§ 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky

a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Podstata námietok sťažovateľov v súvislosti s namietaným porušením základného práva na súdnu ochranu, základného práva na prerokovanie ich vecí bez zbytočných prietáhov a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote je založená na tvrdení o neprimeranej celkovej dĺžke konania, ako aj o neefektívnom postupe okresného súdu v napadnutom konaní.

8. V napadnutom konaní došlo v zmysle § 181 ods. 1 písm. g) zákona č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov od 1. júna 2023 k prechodu výkon súdnictva, všetkých práv a povinností vrátane správy majetku štátu, práv a povinností z pracovnoprávných vzťahov a štátnozamestnaneckých vzťahov a iných právnych vzťahov a práv a povinností z osobitných vzťahov sudcov a prísediacich z radov občanov k štátu z Okresného súdu Piešťany na Okresný súd Trnava.

IV.1. K namietanému porušeniu základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

9. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním vecí na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (napr. I. ÚS 264/2021).

10. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

11. V úvode ústavný súd konštatuje, že o obdobnej ústavnej sťažnosti iného žalobcu v napadnutom konaní, zastúpeného rovnakým právnym zástupcom, v ktorom namietal porušenie rovnakých práv postupom okresného súdu v napadnutom konaní, rozhodol nálezom č. k. IV. ÚS 59/2023

z 12. apríla 2023, v ktorom vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V prejednávanej veci preto ústavný súd vychádzal aj z niektorých záverov vyslovených v citovanom náleze, no zároveň pripomína, že ten neobsahuje výslovný názor týkajúci sa vstupu sťažovateľa do prebiehajúceho konania.

12. Sťažovatelia v 2. až 11. rade (ako spoluvlastníci združení v rámci pozemkového spoločenstva, t. j. žalobcu v 1. rade) tvrdia, že skutočnosť, že nevystupovali v napadnutom konaní priamo, ale v rámci žalobcu v 1. rade, nemá vplyv na zásah do ich subjektívnych práv. Uvedený záver má podľa ich názoru potvrdzovať aj záver ústavného súdu vyjadrený v náleze č. k. zn. II. ÚS 348/08, zo 6. októbra 2010. Z citovaného nálezu vyplýva záver, že aktívne legitimovaným subjektom na podanie žaloby týkajúcej sa majetku združeného v pozemkovom spoločenstve, sú jeho členovia. Ústavný súd obdobne konštatoval, že v civilnom (sporovom) súdnom konaní, v ktorom proti sebe stoja žalobca a žalovaný možno aplikovať právny názor, že pozemkové spoločenstvo nie je vlastníkom spoločnej nehnuteľnosti, a preto nie je aktívne legitimované na podanie návrhu (v konaní pred všeobecným súdom), keďže aktívna legitimácia patrí výlučne členom pozemkového spoločenstva, pretože pozemkové spoločenstvo nie je nositeľom všetkých spoluvlastníckych práv a oprávnení vzťahujúcich sa na spoločné nehnuteľnosti (porov. IV. ÚS 150/2018).

13. Z výpisu z Registra organizácií Štatistického úradu Slovenskej republiky je zrejmé, že [REDAKOVANÉ] vzniklo 14. februára 1996 a bolo mu pridelené [REDAKOVANÉ], teda ide o pozemkové spoločenstvo s právnou subjektivitou v zmysle § 11 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 181/1995 Z. z. o pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov.

14. Na základe uvedeného ústavný súd nestotožňuje jednotlivých sťažovateľov so žalobcom v 1. rade disponujúcim samostatnou právnou subjektivitou, a preto konštatuje, že sťažovateľka v 1. rade je účastníčkou napadnutého konania od jeho začiatku, teda od doručenia žaloby 14. decembra 2006, zatiaľ čo sťažovatelia v 2. až 11. rade sa stali účastníkmi konania právoplatnosťou uznesenia okresného súdu z 23. februára 2016, t. j. 30. októbra 2017, ktorým okresný súd rozhodol o ich vstupe do konania (porov. I. ÚS 43/2023). Vstúpený účastník prijíma stav konania k momentu právoplatnosti uznesenia o pripustení svojho vstupu, nie je viazaný doterajšími úkonmi žiadneho z účastníkov, a to ani v prípade, ak by vstupom do konania vzniklo nerozlučné spoločenstvo, a ani v prípade, ak by sa vstupom do konania sanoval nedostatok núteného spoločenstva (porov. Števček, M., Ficová, S. a kol. Občiansky súdny poriadok. I. diel. Komentár. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2012, komentár k § 92, v súčasnosti § 79 CSP).

15. V tejto súvislosti ústavný súd dopĺňa, že v napadnutom konaní nedošlo k univerzálnej sukcesii, na ktorú sa viaže judikatúra odkazovaná sťažovateľmi, ale okresný súd pripustil, aby do konania na strane doterajších žalobcov vstúpili ďalší žalobcovia (okrem iných aj sťažovatelia v 2. až 11. rade) v zmysle § 92 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (účinného do 30. júna 2016). Uvedený postup slúži práve (v zmysle citovanej judikatúry ústavného súdu) na odstránenie počiatočného nedostatku vecnej legitimácie.

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 272/04, III. ÚS 130/2020, I. ÚS 250/2020) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá,

ktorými sú právna a faktická zložitost' veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

17. Pokiaľ ide o kritérium právnej a faktickej zložitosti veci, ústavný súd zotrváva na názore, že predmet napadnutého konania tvorí bežnú rozhodovaciu agendu všeobecných súdov. Predložená chronológia spisu však odôvodňuje prijatie čiastkového záveru o tom, že napadnuté konanie je zložitejšie z hľadiska procesného, keď v konaní na strane žalobcov vystupuje v súčasnosti 103 subjektov, čo zakladá potrebu okresného súdu priebežne sa vysporiadavať s právnym nástupníctvom pri ich úmrtí (doteraz v 20 prípadoch). Zároveň však ústavný súd uvádza, že žiadna právna ani skutková zložitost' veci nemôže ospravedlniť takmer 17 rokov trvajúce súdne konanie na súde jednej inštancie bez meritórneho rozhodnutia, lebo dôveryhodnosť justície tak trpí zásadným spôsobom. Predznamenáva však, že uvedené skutočnosti zohľadnil pri rozhodovaní o výške primeraného finančného zadost'učinenia (porov. I. ÚS 76/2023). Z hľadiska judikatúry ústavného súdu, resp. Európskeho súdu pre ľudské práva v prejednávanej veci nejde o konanie, pri ktorom je daná zvýšená požiadavka na jeho rýchlosť.

18. Vo vzťahu k hodnoteniu toho, či a akým spôsobom sa na prieťahoch konania podieľali sťažovatelia, ústavný súd konštatuje, že z vyjadrenia predsedu okresného súdu ani z predloženého prehľadu úkonov nezistil také skutočnosti v súvislosti s doterajšou dĺžkou napadnutého konania, ktoré by bolo možné preukázateľne pripísať na ťarchu konkrétnych sťažovateľov.

19. Napokon ústavný súd hodnotil aj samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní ako tretie kritérium. Celkovú dĺžku konania najzásadnejším spôsobom ovplyvnilo (i) neefektívne rozhodovanie o návrhu na vstup do konania ďalších účastníkov na strane žalobcov od júla 2012 do mája 2017 (bod 2.2. tohto nálezu) a (ii) počet subjektov na strane žalobcu a s tým spojená potreba rozhodovania o pokračovaní v konaní s ich dedičmi, (iii) okresný súd po ustálení subjektov na strane žalobcu vykonal 13. novembra 2018 jediné pojednávanie, následne termín pojednávania 16-krát zrušil, resp. odročil.

20. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje aj na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol.

21. Možno zotrvať na závere, že celková dĺžka trvania súdneho sporu na súde prvej inštancie bez meritórneho rozhodnutia (resp. procesného rozhodnutia v súvislosti s tvrdeniami predsedu okresného súdu o dohode medzi niektorými žalobcami a žalovaným v 2. rade) vybočuje z rámca požiadavky dosiahnutia konečného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote (IV. ÚS 59/2023).

22. V nadväznosti na okresným súdom spomínané protipandemické opatrenia dáva ústavný súd do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto objektívnu skutočnosť (bližšie I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, I. ÚS 42/2020, pozn.), avšak v okolnostiach danej veci musí akcentovať, že okresný súd do uvedenia týchto opatrení do praxe (ktoré sa týkajú určených období v rokoch 2020 a 2021, pozn.) mal dostatočný časový priestor (od decembra 2006, pozn.) na to, aby právnou vec sťažovateľov prejednal a uskutočnil ďalší procesný postup.

23. Zároveň ústavný súd zotrúva na svojej ustálenej judikatúre, v zmysle ktorej systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti nemožno pripisovať na ťarchu účastníkov súdneho konania a mieru ochrany ich základného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním na dlhodobu obmedzené personálne kapacity príslušných súdov. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a ústavnej sťažnosti nie je pomenovanie príčin prietáhov v konaní alebo dospieť k záveru, či príčiny majú objektívny, alebo subjektívny charakter. Dôležité je rozhodnúť o tom, či k týmto prietáhom v konaní došlo a odstrániť právny stav neistoty sťažovateľa (porov. I. ÚS 342/2023).

24. V konklúzii predneseného ústavný súd uzatvára, že napadnuté konanie vykazuje zbytočné prietahy, ktorými došlo k porušeniu namietaných práv sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

25. Keďže príkaz konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov už ústavný súd vyslovil v náleze č. k. IV. ÚS 59/2023-34 z 12. apríla 2023, k opätovnému príkazu v prejedávanej veci nepristúpil (bod 4 výroku tohto nálezu).

IV.2. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy:

26. K sťažovateľmi namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ku ktorému malo dôjsť predovšetkým v dôsledku extrémnej dĺžky napadnutého konania, ústavný súd poznamenáva, že v systematike ústavy sú primeraná celková dĺžka, rýchlosť a plynulosť súdneho konania obsahom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu z týchto dôvodov však napriek tomu môže dôjsť v prípade, ak namietané zbytočné prietahy (spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústredenou činnosťou), ako aj celková doterajšia dĺžka preskúvaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmet konania, teda to, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (m. m. IV. ÚS 242/07 – *a contrario*). Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že vykonanie spravodlivosti s neprimeraným (extrémnym) oneskorením vo svojej podstate ohrozuje základné právo na súdnu ochranu, a tým aj dôveryhodnosť justície (IV. ÚS 59/2023).

27. Ústavný súd, aplikujúc uvedené právne názory na vec sťažovateľky v 1. rade (ktorá je účastníčkou napadnutého konania od jeho začiatku), konštatuje, že z hľadiska právnej a faktickej zložitosti veci, jej významu pre sťažovateľku v 1. rade a skutočnosti, že od podania žaloby uplynulo takmer 17 rokov bez jej meritórneho prieskumu a vydania aj len neprávoplatného rozhodnutia vo veci samej, keď je okresný súd ešte len vo fáze ozrejmovania subjektov na strane žalobcu, je ústavný súd toho názoru, že uvedený stav je nezlučiteľný s požiadavkami vyplývajúcimi z podstaty základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Dlhodobu trvajúce súdne konanie bez právoplatného rozhodnutia vo veci samej totiž vo svojej podstate možno kvalifikovať ako odmietnutie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*).

28. Rezumujúc všetky skutočnosti vo veci, ústavný súd rozhodol tak, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní došlo aj k porušeniu základného práva sťažovateľky v 1. rade na súdnu

ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (bod 1 výroku tohto nálezu). Vo vzťahu k sťažovateľom v 2. až 11. rade (ktorí sú účastníkmi napadnutého konania od 30. októbra 2017) ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

V.

Priznanie primeraného finančného zadosťučinenia

29. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sa sťažovatelia v ústavnej sťažnosti domáhajú, aby im ústavný súd priznal primerané finančné zadosťučinenie každému z nich v sume 16 000 eur. Svoj návrh odôvodňujú pocitom bezmocnosti, márnosti z nespravodlivosti a z nemožnosti včasného a účinného uplatnenia svojich práv v súdnom konaní.

30. Ústavný súd vzhľadom na okolnosti posudzovanej veci považoval za potrebné priznať sťažovateľom finančné zadosťučinenie. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

31. Pri ustálení sumy finančného zadosťučinenia priznaného sťažovateľke v 1. rade ústavný súd prihliadal primárne na celkovú dĺžku napadnutého konania v trvaní takmer sedemnásť rokov (8 500 eur) a jeho nepriviligovaný charakter, avšak zohľadnil svoj záver o procesnej zložitosti veci (500 eur). Vzhľadom na uvedené rozhodol o priznaní finančného zadosťučinenia sťažovateľke v 1. rade v sume 8 000 eur (bod 2 výroku tohto nálezu).

32. Ústavný súd ustálil sumu finančného zadosťučinenia priznaného sťažovateľom v 2. až 11. rade vzhľadom na celkovú dĺžku napadnutého konania od ich vstupu do napadnutého konania až v roku 2017, teda 6 rokov (3 000 eur), pričom zohľadnil rovnako ako v prípade sťažovateľky v 1. rade skutkovú a procesnú zložitost' veci (500 eur). Považoval preto priznanie sumy 2 500 eur každému zo sťažovateľov v 2. až 11. rade za primerané finančné zadosťučinenie (bod 2 výroku tohto nálezu).

33. Vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadosťučinenia ústavnej sťažnosti sťažovateľov nevyhovel (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

34. Ústavný súd priznal sťažovateľom (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 3 085,10 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

35. Ústavný súd priznal náhradu za dva právne úkony, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania, podanie ústavnej sťažnosti v roku 2023. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2023 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky predstavuje sumu 208,67 eur, znížená vzhľadom na počet sťažovateľov o 50 % 104,34 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 12,52 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje pri jedenástich sťažovateľoch sumu 2 570,92 eur za dva úkony uskutočnené v roku 2023, ktorú ústavný súd zvýšil o 20 % daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“), pretože zo zoznamu daňových subjektov registrovaných pre DPH zistil, že právny zástupca sťažovateľov je platiteľom DPH (§ 18 ods. 3 vyhlášky). Repliku sťažovateľov nevyhodnotil ako podanie relevantné pre jeho rozhodnutie, a preto zaň sťažovateľom náhradu trov nepriznal (bod 4 výroku tohto nálezu). Zároveň dáva do pozornosti, že § 73 zákona o ústavnom

súde svojou štruktúrou (vzťah ods. 1 a 3) právo na náhradu trov konania pred ústavným súdom nestavia do nárokovateľnej polohy (I. ÚS 360/2023, I. ÚS 238/2021).

36. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu) je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. novembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu